

Zuid-Kennemerland, nationaal park of natuurgebied?

HENK WIKHUISEN

Het begrip "nationaal park" is voor de meeste mensen synoniem voor een bijzonder waardevol natuurgebied van enige omvang. Vooral bekend werd het Yellowstone park in de Verenigde Staten. In navolging hiervan werd in 1930 de Veluwezoom en in 1935 de Hoge Veluwe als nationaal park ingesteld. In 1950 kregen ook de duinen bij Bloemendaal de status nationaal park met de opening van "De Kennemerduinen". Deze drie gebieden voldeden echter niet aan internationale normen voor nationale parken. Met het uitkomen van de Nota Nationale Parken in 1975 werd het begrip "nationaal park" aangepast aan Nederlandse omstandigheden en werd een lijst met gebieden opgesteld, die de officiële status "nationaal park" zouden moeten krijgen.

Momenteel zijn drie nationale parken gerealiseerd en zijn negen gebieden in procedure om nationaal park te worden. In totaal moeten ongeveer 15 nationale parken gerealiseerd worden, waarvan twee in de duinen (Zuid- en Noord-Kennemerland) en één op de Waddeneilanden (Texel). Schiermonnikoog heeft reeds de status van nationaal park. Verantwoordelijk voor het realiseren van nationale parken is de Voorlopige Commissie Nationale Parken (VCNP, ook wel de Commissie Kleisterlee genoemd), die in 1980 door de minister van Landbouw en Visserij werd ingesteld. De VCNP stelt voor elk beoogd nationaal park een overlegorgaan in, waarin onder meer eigenaren en beheerders van het betrokken gebied zitting hebben.

Zuid-Kennemerland

In 1990 werd het Overlegorgaan Nationaal Park Zuid-Kennemerland ingesteld, welk Overlegorgaan de opdracht kreeg een beheer- en inrichtingsplan te maken voor het toekomstig Nationaal Park Zuid-Kennemerland.

Eind 1993 werd een beheer- en inrichtingsplan gepresenteerd, dat op twee informatie-avonden in

Velsen en Bloemendaal werd toegelicht. Op 20 januari jongstleden werd dit plan vastgesteld, waardoor de staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij zijn fiat kan geven en op afzienbare termijn het duingebied van "Zuid-Kennemerland" officieel de status nationaal park mag voeren.

De begrenzingsparadox

Aanvankelijk zou alleen het huidige nationale park "De Kennemerduinen" tezamen met de terreinen van de Vereniging Natuurmonumenten (Duin en Kruidberg/Midden-Herenduinen) in de begrenzing worden opgenomen (2087 ha). Omdat deze terreinen reeds als natuurgebied beheerd worden, werd het zinvol geacht om ook de omliggende duingebieden en enkele landgoederen bij de genoemde kerngebieden te betrekken. Een betere afstemming van beheersmaatregelen werd onder meer aangevoerd als voordeel van de schaalvergroting. Bovendien werd aangevoerd dat het committeren van de gemeenten Velsen en Bloemendaal aan het nationaal park in oprichting een positieve invloed zou hebben op beheer en inrichting van de gemeentelijke duinterreinen en landgoederen. En zo geschiedde; Velsen bracht 104 hectare in en Bloemendaal nam 106 hectare mee naar het Overlegorgaan. Andere betrokken eigenaren waren Domeinen, het Provinciaal Bestuur van Noord-Holland, Staatsbosbeheer en enkele particulieren (222 ha). In totaal zal het toekomstig nationaal park 2519 ha bedragen.

Inmiddels zijn de "Duinen van Velsen" (gemeente Velsen) en de "Zeeweggronden" (gemeente Bloemendaal) onder het regime van de Natuurbeschermingswet gebracht. Ook een aantal gronden van de Staat werden "staatsnatuurmonument", waardoor bijna 80% van de perifere gebieden reeds zijn aangewezen of binnenkort worden aangewezen als "natuurmonument" in de zin van de Natuurbeschermingswet.

De Natuurbeschermingswet geeft een harde bescherming, die een nationaal park niet biedt. De paradoxale situatie doet zich nu voor dat men zich in de discussie over het nationaal park het meest zorgen lijkt te maken over de perifere gebieden, terwijl deze wettelijk beter beschermd zijn dan de kerngebieden "Duin en Kruidberg/Midden Herenduinen" en "De Kennemerduinen"! Daarbij komt de bedreiging niet alleen van buiten, want het beheer- en inrichtingsplan heeft juist de wettelijk beschermde duinterreinen aangewezen als lokaties waar het accent komt te liggen op rekreatief medegebruik.

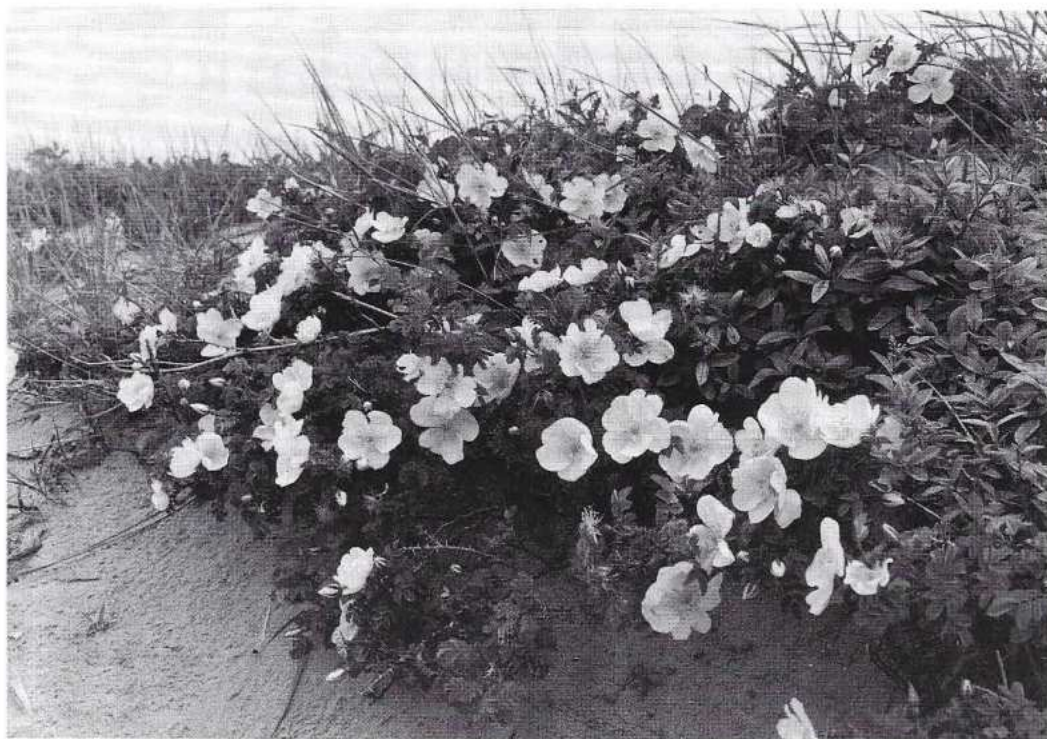
Geen meerwaarde voor natuur

De participatie van de gemeenten Bloemendaal en Velsen binnen het Overlegorgaan heeft vooral geleid tot extra eisen voor rekreatieve voorzieningen.

In de tweede fase van het Nationaal Park Zuid-Kennemerland zal ook het Kraansvlak worden betrokken (foto: Ruud Prins).

Vooraf in het zuidoostelijk deel van het toekomstig nationaal park zijn glooiende zuidhellingen met duinroosjes te vinden. In het beheer- en inrichtingsplan worden deze kwetsbare hellingen aangemerkt als gebied met accent recreatie (foto: Edwin Hoge).

Geprobeerd werd om zoveel mogelijk binnen te halen en zo weinig mogelijk geven. En niet zonder succes, want het plan heeft aantoonbaar een meerwaarde voor recreatie en vrijwel geen meerwaarde voor de natuur.

Als meerwaarde wordt vooral aangevoerd dat de eigenaren/beheerders van de perifere gebieden bereid zijn hun gebied in te brengen, daarmee de uitgangspunten van het nationaal park onderschrijven en een dialoog aangaan omtrent het beheer. De betrokkenheid van de eigenaren/beheerders zou leiden tot meer bewustwording ten aanzien van hun duinterreinen. Dit is op zich een nobel streven, maar zal pas op lange termijn mogelijk iets opleveren voor de natuur. Enige zekerheid hierover kan echter niemand geven, omdat de samenwerking binnen het nationaal park geheel op vrijwillige ba-

sis geschiedt. Op korte en middellange termijn wordt zelfs geknabbeld aan natuurwaarden, indien de voorgestelde inrichtingsplannen voor het recreatief medegebruik worden gerealiseerd.

De Vereniging Natuurmonumenten noemt naast de meerwaarde van het gezamenlijk overleg ook de extra mogelijkheden voor voorlichting en edukatie en een bescheiden extra budget voor beheer en bijzondere investeringen. In totaal is voor het nationaal park Zuid-Kennemerland een investering nodig van bijna 4,3 miljoen gulden, waarvan 2 miljoen voor een nieuw te realiseren bezoekerscentrum. Daarvan zou 1,5 miljoen gulden moeten worden bijgepast door de participanten, die beslist niet warm lopen om geld uit te geven. Velsen bijvoorbeeld heeft al laten weten geen geld te hebben voor een onderdeel uit het plan, de noodzakelijke sanering van de Zuidlus van de IJmuiderslag (5 ton) en Bloemendaal wenst zich niet te binden aan de financiële paragraaf.

Het paard van Troje binnengehaald?

Samenwerking binnen het toekomstig nationale park geschiedt op basis van vrijwilligheid. De vrijblijvendheid werd goed verwoord in de gemeenteraad van Bloemendaal. De burgemeester benadrukte op 3 november 1993 dat de deelnemers aan het nationaal park i.o. "vrij zijn om al of niet te handelen volgens het gezamenlijke plan". Zijn wethouder van financiën stelde het veertien dagen later nog scherper en meende dat "als er iets gebeurt dat ons niet bevalt, stappen we eruit". Het belangrijkste duinterrein dat Bloemendaal inbrengt is de strook duin ten noorden van de Zee- weg, dat grenst aan het huidige nationale park "De Kennemerduinen". De Minister van LNV had deze zogenaamde "Zeeweggronden" tot "beschermd natuurmonument" verklaard in de zin van de Natuur- beschermingswet. Dit tot verdriet van Bloemendaal, want je kon hier altijd nog recreatieve activiteiten ontwikkelen of de Zeeweg verbreden. De gemeente ging daarom in beroep bij de Raad van

Door onder meer de enorme recreatiedruk is de wulp uit de duinen bij Bloemendaal en Velsen verdwenen. Om de wulp weer een kans te geven zijn aaneengesloten rustgebieden in het toekomstig nationaal park noodzakelijk (foto: Frits van Daalen).

De aanleg van wandel- en fietspaden in natuurgebieden is een goede zaak. Hierdoor kunnen de bezoekers genieten van de mooie natuur. Bij teveel paden zal er echter weinig overblijven van al dat moois (foto: Henk Wijkhuisen).

State. Wie echter zou verwachten dat Bloemendaal zich uit de procedure terug zou trekken als gebaar van goede wil, kwam echter van een koude kermis thuis. In het Overlegorgaan van 25 november 1993 zegde de burgemeester van Bloemendaal slechts toe mee te werken aan het inbrengen van de "Zeeweggronden" binnen het nationaal park Zuid-Kennemerland indien de uitspraak van de Raad van State voor Bloemendaal negatief zou uitpakken. Begin januari werd gelukkig het beroep van Bloemendaal ongegrond verklaard en zijn de "Zeeweggronden" definitief behouden. Niet dankzij, maar ondanks het gemeentebestuur van Bloemendaal. Velsen brengt onder meer de "Duinen van Velsen" in, dat evenals de "Zeeweggronden" is aangewezen tot "beschermde natuurmonument". In dit duingebied had Velsen 600 tot 1000 woningen gepland. Pas in december 1993 werd dit standpunt door het gemeentebestuur verlaten, maar nog altijd ligt een claim om in de randgebieden van de "Duinen van Velsen" te gaan bouwen.

Een ander stokpaardje van Velsen is het realiseren van een fietspad, dat aansluiting moet vinden op Bloemendaal aan Zee. Hierin vond Velsen veel medestanders, omdat nu eenmaal overal langs de kust een fietspad door de duinen moet lopen van noord naar zuid, dus waarom niet in Velsen? Gelukkig is de Vereniging Natuurmonumenten er in geslaagd om een fietspad direct achter de zeereep af te wenden. Dit pad zou namelijk één van de weinige rustgebieden in de kustduinen doorkruisen die het vasteland rijk is. Niettemin bleef Velsen volharden in een fietstracé, dat inmiddels ergens in het midden moet komen. Bij zowel de structuurvisie van het Gewest IJmond, waarin Velsen de hoofdrol speelt, als de structuurvisie van Velsen zelf, werd echter een zeereepfietspad gehandhaafd. Bovendien werden daarnaast nog twee noord-zuid fietsroutes opgevoerd. En voor het strandverkeer moest volgens Velsen op den duur een stukje duin wijken voor de aanleg van enige aan- en afvoerwegen.

De meerwaarde van het nationaal park voor de natuurdoelstelling zou volgens positieve denkers besloten liggen in overleg. Na drie jaar Overlegorgaan blijkt dit echter een zeer moeilijk proces. Bijna alle betrokkenen slepen zich op last van hogerhand zonder fut of enthousiasme naar de finish toe, waarbij de positieve betrokkenheid van de gemeenten opvallend afwezig is. Uit niets blijkt dat beide gemeenten trots zijn op de aanwezigheid van een internationaal waardevol natuurgebied binnen haar grenzen. Het lijkt alsof dit gebied een hin-

dernis vormt voor de dorpspolitieke geldingsdrang van beide gemeentebesturen. Het Paard van Troje lijkt inmiddels midden in de duinen van Zuid-Kennemerland te staan.

Het fietspad als spreekwoordelijke druppel

Het voorgestelde fietstracé vanaf IJmuiden gaf de doorslag om de gelederen te mobiliseren. Stichting Duinbehoud schreef samen met de Stichting Zuid-Kennemerland Natuurlijk en de Milieufederatie Noord-Holland een reactie op het beheer- en inrichtingsplan. In deze reactie werden de bezwaren tegen het plan uiteen gezet en het bewuste fietstracé "onaanvaardbaar" genoemd. Onaanvaardbaar vanwege de aantasting van ongeschonden duingebied, maar ook omdat een prima alternatief voorhanden is. Via een bestaande oude Duitse betonweg kan men reeds morgen op de fiets de duinen door. Alleen komt deze route na enkele kilometers op de Duin en Kruidbergerweg terecht en fietst men enkele minuten langs de weilanden in de binnenduintrand. Stichting Duinbehoud stelde voor om deze weg af te sluiten voor autoverkeer, omdat deze weg absoluut niet van belang is voor de verkeerscirculatie. Velsen wenste hier echter niet aan mee te werken. Bovendien stelde het Overlegorgaan dat deze route "buitenom" gaat en dus niet aanvaardbaar was. Daar staat echter tegenover dat de weilanden in het kader van de Relatienota betrokken zullen worden bij het Nationaal Park in oprichting. Het ziet er echter naar uit dat diverse participanten binnen het Overlegorgaan zich hebben vastgebeten in een politieke stellingname. Een sterke inhoudelijke argumentatie ontbreekt waarom men per sé letterlijk door de duinen heen moet graven.

Gering draagvlak

Niet alleen ontbeert het Nationaal Park Zuid-Kennemerland enthousiasme van de participanten, ook binnen de natuurbeschermingsorganisaties is het enthousiasme voor het instrument "nationaal park" gedaald tot onder het vriespunt. De situatie die nu is ontstaan toont een gering draagvlak voor het Nationaal Park Zuid-Kennemerland bij de natuurbeschermingsorganisaties in de regio. Van meet af aan zijn deze organisaties (excl. Natuurmonumenten die zelf duingebied in eigendom heeft) buiten de besprekingen gehouden en konden slechts kort reageren op het plan dat het Overlegorgaan heeft voortgebracht.

Op grond van het voorgaande verhaal ziet Stichting Duinbehoud grote bezwaren ten aanzien van het instrument nationaal park. Het duingebied kan veel beter beschermd worden door het instrument van de Natuurbeschermingswet toe te passen en binnen dat kader te zoeken naar een doelmatig rekreatief medegebruik van het duingebied.

Men is binnen het Overlegorgaan afgedwaald van de doelstellingen van het rijk. Het Natuurbeleidsplan en het Structuurschema Groene Ruimte geven als hoofddoelstelling "natuur" voor het duingebied. Rekreatie is aan deze hoofddoelstelling ondergeschikt, hetgeen niet tot uiting is gekomen in het beheer- en inrichtingsplan in Zuid-Kennemerland. Binnen het Overlegorgaan zal een forse orgaantransplantatie noodzakelijk zijn om recht te doen aan de natuurdoelstelling van het nationaal park.